

Integrovaná priemyselná politika vo veku globalizácie

Európska komisia prijala 28. októbra 2010 oznámenie „*Integrovaná priemyselná politika vo veku globalizácie – Konkurencieschopnosť a udržateľnosť v popredí záujmu*“ (KOM/2010 614). Cieľom tohto článku je poskytnúť prehľad opatrení prijatých v uplynulom období pre dosiahnutie cieľov týkajúcich sa nového prístupu k priemyselnej politike EÚ.

Európska komisia v tomto oznámení navrhla nový prístup k priemyselnej politike, ktorý by nasmeroval hospodárstvo Európskej únie na cestu dynamického rastu. Posilnila by sa tým konkurencieschopnosť celej EÚ, zabezpečil by sa rast a tvorba pracovných miest a umožnil by sa prechod na nízkouhlíkové a zdrojovo efektívne hospodárstvo. Nový prístup k priemyselnej politike sa v prvom rade týkal opatrení, ktoré majú dosah na výrobné náklady, ceny a konkurencieschopnosť priemyslu a jednotlivých odvetví v oblasti inovácií, ako napr. normalizačné alebo inovačné opatrenia. Ďalej sa mali zväziť účinky konkurencieschopnosti na všetky ostatné politické iniciatívy a stratégie, ako je politika v oblasti dopravy, energetiky, životného prostredia alebo sociálna politika a politika ochrany spotrebiteľa, ale taktiež aj politika jednotného trhu či obchodná politika. Ide o kľúčové oblasti celkového balíka, pretože môžu významne vplyvať na náklady, ceny a konkurencieschopnosť priemyslu v oblasti inovácií.

Rada pre konkurencieschopnosť na svojom zasadnutí 10. decembra 2010 zdôraznila, že pre malé a stredné podniky a rozvíjajúce sa podniky je aj naďalej zásadne dôležitý prístup k finančným prostriedkom, ktorý bude kľúčovým faktorom v modernizácii priemyselnej základne EÚ, zavádzaní nových technológií a vytváraní nových pracovných miest. Potrebné je zvýšiť pákový efekt a priťahovať viac súkromného kapitálu do výrobných investícií. Rada pre konkurencieschopnosť vyzvala na rozvoj integrovanejších a účinnejších kapitálových trhov a lepších podmienok pre prístup k financovaniu pre malé a stredné podniky a regionálne inovačné klastre a siete, ako aj na vypracovanie vhodných podporných nástrojov na vnútroštátnej a európskej úrovni (napr. fondov rizikového kapitálu prostredníctvom financovania z EIB/EIF, nástrojov rizikového kapitálu a záruk).

Európsky parlament vo svojom uznesení z 9. marca 2011 uvítal nový prístup k udržateľnej priemyselnej politike. V uznesení EP sa uvádza, že Komisia stratégiou Európa 2020 a oznámením o integrovanej priemyselnej politike EÚ konečne uznala význam výrobnéj základne pre trvalo udržateľný rast a zamestnanosť v Európe a odhodlala sa prijať integrovanú priemyselnú politiku založenú na zásade sociálneho trhového hospodárstva. EP zdôraznil skutočnosť, že trvalo udržateľný rozvoj, ako ho vymedzila johannesburská konferencia v roku 2002, sa má zakladať na troch pilieroch: hospodárskom, sociálnom a environmentálnom, a že v záujme čo najväčšej konkurencieschopnosti hospodárstva sa musí priemyselná politika opierať o vyváženú zmes týchto faktorov. EP vyzval Komisiu a členské štáty, aby realizovali ambicióznú, ekologicky efektívnu a environmentálne orientovanú priemyselnú stratégiu EÚ, s cieľom obnoviť výrobné kapacity na celom území EÚ a vytvoriť vysoko kvalifikované a dobre platené pracovné miesta v rámci EÚ.

Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) na svojom plenárnom zasadnutí 4. mája 2011 prijal stanovisko, že víta oznámenie o priemyselnej politike ako hlavnú iniciatívu stratégie Európa 2020. Priemyselná politika „nového štýlu“ súvisela s prijatím oznámenia „Podporovanie štrukturálnych zmien: priemyselná politika pre rozšírenú Európu“, ktoré bolo zverejnené 20. apríla 2004 (KOM(2004) 274). Podľa EHSV po zdlhavom procese liberalizácie a privatizácie naďalej prevažujú najrôznejšie národné koncepcie priemyselnej politiky. EHSV dôrazne podporuje holistický prístup a väčšie prepojenie politik EÚ, ako aj lepšiu koordináciu priemyslu medzi EÚ a členskými štátmi. Podľa EHSV mali by sa zintenzívniť vertikálne aj horizontálne prepojenia v celej Európe, aby bolo možné udržať krok s ostatnými kontinentmi.

Výbor regiónov na svojom zasadnutí 11. októbra 2011 uviedol, že stratégii Európa 2020 treba dodať dôrazný impulz, aby si hospodárstvo EÚ získalo späť svoju pozíciu, pričom priemysel musí zohrávať kľúčovú úlohu ako hnacia sila rastu. Výbor regiónov víta ochotu Komisie zvýšiť previazanosť a súlad medzi ambíciami v oblasti životného prostredia a cieľmi priemyselnej politiky a dosiahnuť pokrok smerom k prechodu na efektívnejšie využívanie zdrojov v celom priemysle. Nedostatok a zdražovanie strategických zdrojov energie a surovín núti priemysel, aby racionálnejšie využíval tieto zdroje, čo musí byť založené na efektívnejšej spotrebe, recyklácii, ako aj využívaní alternatívnych materiálov.

Podpredseda Európskej komisie, komisár pre priemysel a podnikanie Antonio Tajani vo svojom vystúpení na konferencii 24. novembra 2011 zorganizovanej pri príležitosti prvého výročia prijatia iniciatívy *Priemyselná politika vo veku globalizácie* povedal, že jednotný

trh a spoločná mena pripravili pre nás väčšiu loď, ktorá nám umožnila, aby sme zvládli problémy spojené s krízou v rokoch 2008 – 2009. V súčasnej situácii, keď sa nechceme všetci potopiť v dôsledku nezodpovednej a sebeckej politiky niektorých štátov, musíme sa plaviť smerom k Európe (viac Európy) a to nielen v ekonomickej rovine, ale aj v politickej oblasti. Vo svojom vystúpení ďalej uviedol, že jeho cieľ je jasný: riadiť a urýchliť prechod k tretej priemyselnej revolúcii pod vedením Európy.

Zlepšenie rámcových podmienok pre priemysel

V záujme splnenia cieľov Kjótskeho protokolu ohľadom zníženia produkcie emisií skleníkových plynov EÚ prijala už v roku 2003 smernicu 2003/87/ES. Táto smernica určuje schému obchodovania s emisnými kvótami skleníkových plynov (dopĺňa sa ňou smernica 96/61/ES o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania). Slovenská republika ju implementovala zákonom č. 572/2004 Z. z. o obchodovaní s emisnými kvótami. Ide o vôbec prvý medzinárodný systém obchodovania s emisiami CO₂ vo svete. Jeho hlavným zámerom je znižovanie emisií tam, kde je to ekonomicky najvýhodnejšie. Analýzy potvrdili, že týmto systémom sa dá riešiť problém znižovania emisií.

S cieľom zlepšiť podnikateľské prostredie pre malé a stredné podniky Európska komisia preskúmala 23. februára 2011 európsku iniciatívu *Small Business Act* (Zákon o malých podnikoch). Malé a stredné podniky predstavujú v Európe viac ako 99 % všetkých podnikov a zamestnávajú viac ako 90 miliónov ľudí. V iniciatíve bol kladený zvýšený dôraz na lepší prístup k financiám. Navrhovalo sa napríklad umožniť všetkým bankám, bez ohľadu na ich veľkosť, realizovať úvery Európskej investičnej banky

Európsky parlament, Brusel

Foto: Juraj Val

Foto: Juraj Kostúrik

a ostatné finančné nástroje EÚ. V rámci maximálneho využívania výhod jednotného trhu bol daný návrh na jednotný konsolidovaný základ dane z príjmu právnických osôb. V rámci viacročného finančného rámca navrhovaného na obdobie 2014 – 2020 je prístup malých a stredných podnikov k finančným prostriedkom daný medzi priority.

Posilnenie jednotného trhu

Dobre fungujúci a otvorený vnútorný trh je kľúčom k rastu európskeho priemyslu. Jednotný trh predstavuje naďalej najlepší prostriedok, akým možno reagovať na súčasnú hospodársku krízu. Napriek pokroku dosiahnutému od vytvorenia vnútorného trhu v roku 1992 sa však ešte nepodarilo v plnej miere využiť jeho potenciál rastu. Európska komisia preto 13. apríla 2011 prijala *Akt o jednotnom trhu – Dvanásť hybných síl podnecovania rastu a posilňovania dôvery – Spoločne za nový rast*. Cieľom tohto aktu bolo položiť základy nového rastu, ktorý by bol ekologickejší a inkluzívnejší. Prijalo sa dvanásť opatrení, ktoré sa týkajú zlepšenia prístupu k financiam, zvýšenia mobility občanov, verejného obstarávania, odbornej kvalifikácie, práv duševného vlastníctva, práv spotrebiteľov, služieb, sietí, digitálneho trhu, daní, sociálneho podnikania a súdržnosti. Európsky parlament vo svojom uznesení z 1. decembra 2011 o výsledkoch Fóra o jednotnom trhu vyzval Komisiu, aby predložila všetkých 12 priorít v rámci Aktu o jednotnom trhu do konca roku 2012, aby umožnila Rade a Európskemu parlamentu prijať v úzkej spolupráci s Komisiou prvý súbor prioritných opatrení do konca roku 2012, s cieľom dať nový impulz jednotnému trhu.

Práva duševného vlastníctva

Európska komisia prijala 24. mája 2011 komplexnú stratégiu na obnovenie európskeho systému práv duševného vlastníctva, ktoré zahŕňajú patenty, ochranné známky, dizajny a zemepisné označenia, ako aj autorské právo a práva súvisiace s autorským právom (pre výkonných umelcov, producentov a vysielateľov). V ostatných niekoľkých rokoch sa však kvôli technologickým zmenám, a najmä rastúcemu významu on-line aktivít, úplne zmenilo prostredie, v ktorom sa práva duševného vlastníctva uplatňujú. Existujúca zmes celoeurópskych a vnútroštátnych pravidiel už nevyhovovala, preto Európska komisia prijala komplexnú stratégiu obnovenia právneho rámca, v ktorom sa uplatňujú práva duševného vlastníctva. Práva duševného vlastníctva predstavujú základný kameň hospodárstva EÚ a sú hybnou silou jeho ďalšieho rastu. V roku 2009 predstavovala hodnota 10 najväčších značiek v krajinách EÚ v priemere takmer 9 % HDP.

Infraštruktúry slúžiace priemyslu

Európska komisia prijala 28. marca 2011 komplexnú stratégiu vytvorenia konkurencieschopného dopravného systému (Doprava 2050). Z dôvodu vytvorenia jednotného európskeho dopravného priestoru, ktorý bude realizovaný na základe 40 konkrétnych

iniciatív, sa zvýši mobilita, odstránia sa prekážky v kľúčových oblastiach a podporí sa rast a zamestnanosť. Cieľom je znížiť závislosť Európy od dovozu ropy a pokles emisií CO₂ v doprave o 60 % do roku 2050.

Energia 2020

Európska komisia prijala 10. novembra 2010 Stratégiu pre konkurencieschopnú, udržateľnú a bezpečnú energetiku – Energia 2020 (KOM(2010) 639), v ktorej sa zadefinovali priority v oblasti energetiky na najbližších desať rokov a stanovili sa opatrenia potrebné na riešenie otázok úspor energie, dosiahnutia trhu s konkurencieschopnými cenami a bezpečnými dodávkami. Európska komisia navrhla sústrediť svoje iniciatívy na dva sektory s najväčším potenciálom úspor energie, t. j. dopravu a budovy. Na základe prijatej stratégie sa začali realizovať štyri veľké projekty v oblastiach s kľúčovým významom z hľadiska konkurencieschopnosti Európy – nové technológie v rámci inteligentných sietí a uskladňovania elektrickej energie, výskum biopalív druhej generácie a partnerstvo „inteligentné mestá“ na podporu úspor energie v mestských oblastiach.

EÚ sa zaviazala, že do roku 2020 zníži množstvo emisií skleníkových plynov o 20 %, zvýši podiel energie z obnoviteľných zdrojov na 20 % konečnej spotreby energie a že zvýši energetickú efektívnosť o 20 %. Aby sa tieto ciele v oblasti energetiky a klímy splnili, je potrebné investovať približne 200 mld. eur iba do samotnej prepravy energie, do plynovodov a elektroenergetických sústav. Pre zabezpečenie týchto cieľov Komisia predstavila 17. novembra 2010 svoje priority v oblasti energetickej infraštruktúry na budúce dve desaťročia (Priority energetickej infraštruktúry do roku 2020 a na ďalšie roky – Koncepcia integrovanej európskej energetickej siete, KOM(2010) 677). Komisia vymedzila prioritné koridory EÚ na prepravu elektriny, plynu a ropy. Toto zmapovanie priorít bude základom udeľovania povolení konkrétnym projektom EÚ a rozhodovania o ich financovaní v budúcnosti.

V elektroenergetike sa vymedzili štyri prioritné koridory EÚ: (1) pobrežná rozvodná a prenosová sústava pri Severnom mori a prepojenie so severnou a strednou Európou na prepravu elektriny vyrobenej v pobrežných veterných parkoch k spotrebiteľom vo veľkých mestách a na uskladnenie elektriny v hydroelektrárnach v Alpách a severských krajinách, (2) prepojenia v juhozápadnej Európe na prepravu elektriny vyrobenej z veternej, snehovej a vodnej energie do ostatných častí kontinentu, (3) prepojenia v stredovýchodnej a juhovýchodnej Európe posilňujúce regionálnu sieť, a (4) integrácia pobaltského energetického trhu do európskeho trhu.

V plynárenstve sa vymedzili tri prioritné koridory EÚ: (1) južný koridor, cez ktorý sa na účely diverzifikácie zdrojov plynu prepraví plyn priamo z Kaspického mora do Európy, (2) integrácia pobaltského energetického trhu a prepojenie so strednou a juhovýchodnou Európou, a (3) severojužný koridor v západnej Európe na odstránenie vnútorných prekážok a umožnenie maximálneho využitia možných vonkajších dodávok.

Európska komisia navrhla 19. októbra 2011 plán na financovanie investícií určených na zlepšenie dopravných, energetických a digitálnych sietí v Európe, na ktoré sa počíta so sumou 50 mld. eur. Cieľom tohto návrhu je zabezpečiť, aby sa strategické energetické siete a skladovacie zariadenia dokončili do roku 2020.

Posilnenie úlohy európskych štandardov

Konkurencieschopnosť Európy závisí od schopnosti podporiť inovácie v oblasti výrobkov, služieb a procesov a v plnej miere využiť potenciál vnútorného trhu. Európska komisia navrhla 1. júna 2011 modernizáciu európskeho systému normalizácie, ktorý obsahuje súbor legislatívnych a nelegislatívnych opatrení zameraných na rýchlejšie vypracovávanie vyššieho počtu noriem. Opatrenia by sa týkali uznania globálnych štandardov a komunikačných technológií a presadenie viac medzinárodných noriem v tých odvetviach hospodárstva, v ktorých má Európa celosvetové vedúce postavenie.

Posilnenie priemyselnej inovácie

Skupina popredných odborníkov, ktorú zriadila Komisia 13. júla 2010, predložila 28. júna 2011 svoju záverečnú správu. Skupina stanovila usmernenia k dosiahnutiu konkurenčnej výhody európskeho priemyslu prostredníctvom rozvinutia priemyselných technológií budúcnosti (kľúčových technológií), týkajúcich sa šiestich oblastí: mikro a nanoelektroniky, pokrokových materiálov, priemyselných biotechnológií, fotoniky, nanotechnológií a pokrokových výrobných systémov. Tieto technológie prinesú nielen obrovský trhový potenciál s ročným tempom rastu medzi 5 až 16 % ročne až do roku 2020, ale tiež zásadný vedľajší účinok na kľúčové nadväzujúce priemyselné odvetvia, pokiaľ ide o inovácie a rast. Urýchlenie vývoja týchto technológií je jedným z hlavných pilierov programu Horizon 2020.

Komisia vyzvala 21. septembra 2011 verejných aj súkromných aktérov, aby spojili svoje sily na európskej úrovni, s cieľom aplikovať riešenia z oblasti výskumu a inovácie na hlavné problémy, ktorým čelí spoločnosť. EÚ považuje za potrebné zjednodušiť

administratívne opatrenia a urobiť ich pružnejšími. Prekážky, ako je cezhraničný výskum, je nutné odstrániť a všetci partneri, vrátane členských štátov EÚ a súkromného sektora, musia prijať dlhodobé finančné záväzky týkajúce sa projektov.

Mnoho iniciatív na európskej úrovni sa už vykonáva, napr. spoločná technologická iniciatíva *Čisté nebo* (Clean Sky), ktorú podporuje EÚ. Hlavným cieľom je zrýchlenie rozvoja technológií EÚ pre čistú leteckú dopravu a pre ich najrýchlejší možný rozvoj, ktorý prispieje k dosiahnutiu strategických environmentálnych a sociálnych priorít Európy, spolu s trvalo udržateľným hospodárskym rastom. Európska komisia ďalej začala pilotné Európske partnerstvo v oblasti inovácie, ktoré je zamerané na aktívne a zdravé starnutie.

Využitie globalizácie

Európska komisia predstavila 9. novembra 2010 stratégiu obchodnej politiky na nasledujúcich päť rokov. Jej cieľom je napomôcť obnove hospodárstva Európy. Stratégia obchodnej politiky obsahuje návrhy na obmedzenie prekážok obchodu, otvorenie svetových trhov a dosiahnutie spravodlivého podielu na svetovom obchode pre európske podniky. Komisia navrhla dokončiť svoj ambiciózný program rokovanií vo WTO s hlavnými obchodnými partnermi, ako sú India a krajiny Mercosur. Program sa ďalej týka prehĺbenia obchodných vzťahov s ostatnými strategickými partnermi, akými sú USA, Čína, Rusko a Japonsko, pričom hlavný dôraz sa bude klásť na riešenie necolných prekážok obchodu.

Európske malé a stredné podniky by mali lepšie zúročiť možnosti, ktoré ponúkajú rýchlo rastúce trhy v rozvíjajúcich sa krajinách ako sú Čína, India, Rusko alebo v regiónoch juhovýchodnej Ázie a Latinskej Ameriky. Komisia prijala 9. novembra 2011 oznámenie „Malý podnik, veľký svet – nové partnerstvo na pomoc malým a stredným podnikom pri využívaní globálnych príležitostí“. Len 13 % malých a stredných podnikov so sídlom v EÚ pôsobí na medzinárodnej úrovni mimo EÚ prostredníctvom obchodu, investícií alebo iných foriem spolupráce so zahraničnými partnermi. Na 23 miliónov európskych malých a stredných podnikov pripadajú dve tretiny pracovných miest v súkromnom sektore, pričom za posledných päť rokov bolo týmito podnikmi vytvorených približne 80 % nových pracovných miest.

Foto: Juraj Vall

Sídlo Európskej vesmírnej agentúry, Paríž

Zabezpečenie prístupu k surovinám

Európska komisia prijala 2. februára 2011 oznámenie „Riešenie problémov na komoditných trhoch a trhoch s nerastnými surovinami“. Komoditné trhy preukázali zvýšenú volatilitu a došlo k značným zmenám cien. Ceny na všetkých najdôležitejších komoditných trhoch, vrátane trhu s energiami, kovmi a minerálmi, poľnohospodárskymi produktmi a potravinami značne narástli. Komisia preto prijala iniciatívu, ktorej cieľom je riešiť nestálosť cien na komoditných trhoch a zabezpečiť prístup k surovinám. Komisia sa zamerala na tri oblasti, ktoré sa týkajú zlepšenia prístupu k surovinám na svetových trhoch, trvalo udržateľných dodávok v rámci EÚ a zlepšenia efektívnosti zdrojov a recyklácie. Európsky parlament vo svojom uznesení z 13. septembra 2011 o účinnej stratégii pre oblasť surovín pre Európu konštatoval, že prekonanie problémov týkajúcich sa surovín je tiež príležitosťou na oživenie priemyselnej základne, technologických kapacít a znalostí EÚ a zvýšenie konkurencieschopnosti prostredníctvom ambiciózneho priemyselnej výskumnej a inovačnej stratégie.

Cielený prístup k odvetviam: vesmír, automobilový priemysel

Európska komisia prijala 4. apríla 2011 oznámenie „Smerom k stratégii Európskej únie v oblasti kozmického priestoru v prospech občanov“. Nová európska vesmírna politika má za cieľ zlepšiť koordináciu vesmírnych činností medzi EÚ, Európskou vesmírnou agentúrou a ich členskými štátmi, čím umožní Európe zastávať pozíciu svetového lídra vo vesmírnom odvetví. Súčasnú európsku vesmírnu politiku predstavujú programy satelitnej navigácie Galileo a EGNOS. Počíta sa, že do roku 2014 by mali byť vytvorené spoľahlivé kapacity v rámci programu Galileo. Druhú vlajkovú loď európskej vesmírnej politiky predstavuje európsky program diaľkového pozorovania Zeme GMES (GMES – Globálne monitorovanie životného prostredia a bezpečnosti), ktorý bude poskytovať údaje na monitorovanie životného prostredia a v oblasti civilnej bezpečnosti, preto je veľmi dôležitý pre miestne a regionálne samosprávy. Plná prevádzková fáza programu GMES sa má realizovať od roku 2014.

Európska komisia predložila 30. novembra 2011 návrh na financovanie programu GMES na obdobie rokov 2014 – 2020. Na realizáciu tohto programu je potrebných približne 5,8 mld. eur. Komisia navrhla zriadiť zvláštny fond pre program GMES podobný modelu, podľa ktorého funguje aj Európsky rozvojový fond, do ktorého by prispievalo všetkých 27 členských štátov EÚ v závislosti od ich hrubého národného dôchodku. Na dosiahnutie tohto zámeru bude potrebná medzivládna dohoda medzi členskými štátmi EÚ v rámci zasadnutia Rady EÚ. Očakávaný prínos programu GMES do roku 2020 predstavuje minimálne dvojnásobok hodnoty investičných nákladov a do roku 2030 ich štvornásobok.

Skupina na najvyššej úrovni CARS 21 predstavila 2. decembra 2011 správu obsahujúcu odporúčania na zvýšenie efektívnosti a konkurencieschopnosti európskeho automobilového priemyslu. Odporúčania sa o.i. týkajú znižovania emisií ťažkých nákladných vozidiel a zníženie hluku. Ďalej sa plánuje s využitím alternatívnych palív (elektrická energia, biopalivá, LPG).

Prispôsobenie sa zmenám klímy

V úsilí riešiť problémy energeticky náročných priemyselných odvetví Komisia vyhlásila 26. mája 2011 výzvu na predkladanie návrhov, ktorých cieľom je nájsť inovačné opatrenia na zníženie uhlíkovej náročnosti. Realizácia trvalo udržateľných nízkouhlíkových priemyselných odvetví (SILC – Sustainable Industry Low Carbon) počíta s dvoma etapami. SILC I (2011 – 2013) plánuje sa s vyvinutím krátkodobých technologických a ostatných inovácií priamo realizovateľných, ktoré znížia emisie uhlíka. V prípade SILC II (2014 – 2020) sa počíta s inovačnými opatreniami, ktoré bude možné realizovať v strednodobom a dlhodobom horizonte a budú vyžadovať ďalšie overovacie opatrenia pred tým, ako bude možná ich plná priemyselná realizácia. Cieľom je znížiť energetickú náročnosť priemyslu a zvýšiť efektívnosť priemyselných odvetví, ktoré spracovávajú značné množstvá prírodných zdrojov.

Sociálna zodpovednosť podnikov

Európska komisia prijala 25. októbra 2011 oznámenie „Obnovená stratégia EÚ pre sociálnu zodpovednosť podnikov na obdobie rokov 2011 – 2014“. Sociálna zodpovednosť podnikov znamená, že podniky dobrovoľne začleňujú do svojich obchodných činností a vzájomných vzťahov so zúčastnenými stranami sociálne a environmentálne aspekty. V rámci napĺňania environmentálnych aspektov sa zverejňujú napríklad údaje organizácie o účasti v systéme Európskeho spoločenstva pre environmentálne manažérstvo a audit (EMAS). Cieľom obnovené stratégie je zvýšiť zodpovednosť podnikov za svoj vplyv na spoločnosť.

Ing. Juraj Vall

Slovenská agentúra životného prostredia